

КА ЕМАНЦИПАТОРСКОМ АНГАЖОВАЊУ У ШКОЛАМА И ОБРАЗОВАЊУ

Aleksandar Tadić (2019). *Na distanci od manipulacije – emancipatorska komponenta vaspitnog rada nastavnika*. Beograd, Srbija: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, 24 cm, 218 str.

У издању Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду 2019. године објављена је монографија *На дистанци од манипулације – еманципаторска компонента васпитног рада наставника*, чији је аутор Александар Тадић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Монографија је структурирана у три целине, које се усклађено надовезују једна на другу. Анализа новије стручне литературе и прикази рефлексивности бројних аутора прожети су ауторовим искуством и тумачењима основних педагошких дилема. Преиспитују се могућности проналажења педагошког пута у савременом друштвеном контексту како за наставнике, тако и за ученике. У монографији су истакнуте педагошке недоумице, али је рефлексивност препуштена читаоцима, чиме се овакво штиво поставља у оквире подстицајног наратива. Циљ монографије јасно одсликава и личне тежње аутора, које се уочавају кроз афирмисање и реконструисање идеје еманципације у васпитним поступцима наставника – која обавезује на *дистанцирање од манипулације* у наставном раду. Читав текст снажно прожима педагошки постулат да је основни циљ васпитног рада развој ученика као аутономне личности, уз доследно преиспитивање овог постулата у примерима из области поступања наставника у наставном раду.

Већ кроз назив првог поглавља, *О васпитању у просветној делатности тржишних друштава (из разговора са Ненадом Малешевићем)*, аутор наглашава отежано функционисање васпитања у савременим околностима, које није носилац искључиво хуманистичких вредности, али које јесу есенција његовог разумевања у педагогији. Аутор својим ставовима доприноси развоју критичке педагошке мисли и на тај начин спроводи утемељену имплицитну и експлицитну анализу стања у школама данашњице. Смислено и сврсисходним аргументима, наводећи

читаоце да размишљају о школи као манипулативном простору, упућује концизну поруку у виду савета и новим, будућим педагозима о томе да је потребно „стати на рамена” претходних генерација педагога. Поред анализе и позивања на иностране ауторе, он наглашава ставове наших изузетно значајних педагога, професора Недељка Трнавца и Слободанке Гашић Павишић, који су својим књигама на пољу ученичке дисциплине и поступања наставника постали неодвојиви део *дисциплинског педагошког мозаика*.

Вешто супротстављајући две опозитне васпитне могућности – манипулативну и еманципаторску – аутор их поставља као „контексте за разумевање разлога и последица избора начина на које наставници поступају у раду (стр. 51). Слабљење васпитне функције школе примећује се и кроз настанак решења у домену образовних политика, којима се последњих година афирмише концепција пословања школа по предузетничком принципу. У томе аутор (не)намерно, врло виртуозно проналази елементе *протајене манипулације*.

Виталност васпитања и одржавање његових функција аутор види у сарадњи и ангажовању запослених у просвети (наставници, стручни сарадници, истраживачи, професори универзитета), релевантних институција, организација и удружења приликом креирања и преиспитивања одлука и дијалога о овим питањима. Лично уверење аутора јесте да наставници и ученици могу постићи много више у школи уколико добију прилике да доносе битне одлуке о свом раду у школи, чиме би се појачали њихов активизам и еманципаторско ангажовање. Кроз еманципаторску критику аутор упозорава да су све одлуке након усвајања више закона у 2017. и 2018. години довеле до системског подривања и маргинализације васпитне компоненте. Оштром рефлексijом осуђује менаџерско управљање системом образовања и васпитања, применом модела преузетих из профитних организација. Такође, оспорава и значајан број одлука које су искључиво у надлежности ресорног министарства, од организационих – о прописивању школског календара, преко одлука о избору директора, све до прописивања услова у вези са начином рада општинског савета родитеља. У *зачараном кругу осећаја спољашњег притиска код наставника и ученика*, појављује се озбиљна дистанца од еманципаторске компоненте у васпитању. Аутор изнова наглашава да се решење налази у изградњи сарадничке културе кроз активну улогу ученика и промену улоге наставника у тој култури. Метафоричном Русоовом причом о лову групе ловаца на једног јелена или појединачним изборима да свако лови свог зеца, аутор вешто подсећа на снагу оптимизма и потребу за заједничком борбом ради остварења замишљеног. Имплицитно, овом метафором подсећа и на чињеницу колико је и у педагогији значајна општа борба у односу на свакодневне, појединачне битке.

Друго поглавље, под називом *Концепције васпитног рада у моделима педагошког усавршавања наставника*, усмерено је на одређене концепције

васпитног рада. Аутор наглашава да су постојећи модели у литератури били анализирани као модели разредне дисциплине, управљања разредом и педагошког вођења (стр. 87). У овом поглављу Тадић разматра шест модела различитих аутора: Ли Кантера (Lee Kanter), Фредерика Џонса (Frederick Jones), Рудолфа Драјкурса (Rudolf Dreikurs), Томаса Гордона (Thomas Gordan), Вилијема Гласера (William Glasser) и Алфија Кона (Alfie Kohn). За сваку концепцију васпитног рада дао је и лични осврт указујући на потенцијалне предности и недостатке у њиховој практичној реализацији.

Треће поглавље монографије носи назив *Васпитни потенцијал постуака наставника за успостављање и одржавање повољне средине за учење на наставном часу*. Процедуре и деловања наставника у учионици, као фундаментални појам ове тематике *знати како (know how)*, аутор је класификовао кроз поднасловe: (а) *Одређивање правила понашања*, (б) *Употреба казни* и (в) *Употреба награда*. Вешто комбинујући постулате модела Кантера, Џонса, Гордона, Гласера, Драјкурса и Кона, у поглављу *Употреба казни* изражава лични став о имплицитној или експлицитној штетности континуиране употребе разноврсних техника из ове групе васпитних метода на развој васпитаника. У поднаслову *Дидактичке стратегије васпитног рада наставника* своја промишљања прожима и ставовима других аутора о чињеници да васпитање није исто као некада у традиционалној школи, већ се битно разликује по томе да се неопходно мора повезати са изборним предметима, ваннаставним активностима и школским околностима у којима се одвија.

Моје слагање са аутором, између осталог, јесте и у ставу да је развој аутономне личности васпитаника и педагогије на нашем школском простору ометен бројним законским, институционалним и персоналним факторима. Рад аутора на овој монографији значајан је еманципаторски потез којим се пружа отпор не у виду морања, већ вољно и снажно као још један вид ослонца и подстицаја педагошкој науци. Може се рећи да је монографија *На дистанци од манипулације – еманципаторска компонента васпитног рада наставника* значајно повезала интерперсоналне факторе понашања наставника са контекстуалним одредницама и резултатима васпитног процеса и сплела видљиву критику педагошке јавности: *ко треба да брине о васпитању, уколико превасходно ми педагози то не учинимо?*

Позивајући на бројна преиспитивања, ова монографија испуњава образовну мисију и позива на читање све *педагошке васпитанике*: од студената, преко педагога и наставника запослених у школама, до универзитетских наставника, упућујући посебан позив запосленима у институцијама које су усмерене на креирање образовних политика.

Александра Анђелковић
Педагошки факултет у Врању,
Универзитет у Нишу, Србија

TOWARDS AN EMANCIPATORY ENGAGEMENT IN SCHOOLS AND EDUCATION

Aleksandar Tadić (2019). *On a Distance from Manipulation – Emancipatory Component of Teachers' Educational Work*. Belgrade, Serbia: Institute of Pedagogy and Andragogy, Faculty of Philosophy, 24 cm, pp. 218.

The monograph *On a Distance from Manipulation – Emancipatory Component of Teachers' Educational Work*, by author Aleksandar Tadić, associate professor at the Faculty of Philosophy, University of Belgrade was published by the Institute for Pedagogy and Andragogy of the Faculty of Philosophy, University of Belgrade in 2019.

The monograph is structured in three sections, which are in harmony with one another. The analysis of recent professional literature and the reflections of numerous authors are imbued by the author's experience and interpretations of basic pedagogical dilemmas. The possibilities of finding a pedagogical path in the contemporary social context for both teachers and students are examined. The monograph highlights pedagogical concerns, but the reflection is left to the readers, thus placing such reading within the framework of a stimulating narrative. The aim of the monograph clearly reflects the personal aspirations of the authors, which can be perceived through the affirmation and reconstruction of the idea of emancipation in the educational actions of teachers, which obliges them to *distance themselves from manipulations* in teaching. The whole text strongly pervades the pedagogical postulate that the main goal of educational work is the development of students as autonomous persons, with a consistent re-examination of this postulate in the examples in the field of teachers' behaviour in teaching.

Through the title of the first chapter, *On Education in the Educational Activity of Market Societies* (from an interview with Nenad Malešević), the author emphasises the difficult functioning of education in contemporary circumstances, which does not advocate exclusively humanistic values, which are the essence of his understanding in pedagogy. The author contributes to the development of critical pedagogical thought through his views, thus conducting a well-founded implicit and explicit analysis of the situation in the schools of today. Making meaningful and purposeful arguments, forcing readers to think of the school as a manipulative space, he sends a concise message advising new, future pedagogues to "stand on the shoulders" of previous generations of pedagogues. In addition to analysing and quoting foreign authors, he emphasises the views of our extremely important pedagogues, professors Nedeljko Trnavac and Slobodanka Gašić-Pavišić, who have become

an inseparable part of the "disciplinary pedagogical mosaic" through their books on student discipline and teachers' behaviour.

By skilfully contrasting the two opposing educational opportunities, the manipulative and emancipatory ones, the author refers to them as "contexts for understanding the reasons and consequences of choosing how teachers act in their work" (p. 51). The weakening of the educational function of the school can be also seen through the emergence of solutions in the domain of educational policies, which in recent years have affirmed the concept of entrepreneurship-based school operations. In this, the author (un)willingly, but virtuously, finds the elements of hidden manipulation.

The author sees the vitality of education and the maintenance of its functions in cooperation and involvement of employees in education (teachers, professional associates, researchers, university professors), relevant institutions, organisations and associations in creating and reviewing decisions and dialogues on these issues. The author's personal belief is that teachers and students can achieve much more in school if given the opportunity to become involved in making important decisions about their work in school, thereby enhancing their activism and emancipatory engagement. Through emancipatory criticism, the author warns that all decisions following the passage of multiple laws in 2017 and 2018 led to the systematic undermining and marginalisation of the educational component. By sharp reflection, he condemns the managerial management of the education system, applying models taken from for-profit organisations. It also challenges a significant number of decisions that are exclusively incumbent on the Minister of Education, from organisational ones - from establishing the school calendar, through decisions on the election of the principal, to prescribing conditions regarding the way the Municipal Parents' Council works. *In the enchanted circle of feeling of external pressure in teachers and students*, there is a serious distance from the emancipatory component in education. The author points out again that the solution lies in building a collaborative culture through the active role of students and changing the role of teachers in that culture. By referring to the metaphorical Rousseau's story of stag hunt, according to which each individual can choose to hunt a stag in a group or to individually hunt a hare, the author adroitly reminds us of the power of optimism and the need to fight together to achieve the intended. Implicitly, this metaphor reminds us of the importance of a common struggle as oppose to the individual, every day one, even in pedagogy.

The second chapter, entitled *Concepts of Educational Work in Models of Teacher Educational Development*, focuses on certain conceptions of educational work. The author points out that existing models in the literature have been analysed as models of class discipline, classroom management, and pedagogical guidance (p. 87). In this chapter, Tadić analysed six models by different authors: Lee Kanter, Frederick Jones, Rudolf Dreikurs, Thomas Gordan, William Glasser, and Alfie Kohn). He also gave a personal review

of each conception of the educational work, pointing out the potential advantages and disadvantages in their practical realisation.

The third chapter of the monograph is entitled *Educational Potential of Teachers' Procedures for Establishing and Maintaining a Favourable Environment for Classroom Learning*. The procedures and actions of teachers in the classroom, as a fundamental concept of this topic of know-how, were classified by the author into sub-headings: (a) *Defining Rules of Conduct*, (b) *Disciplinary Options*, and (c) *Use of Rewards*. Skilfully combining the postulates of Kanter, Jones, Gordon, Glaser, Dreikurs and Kohn in the chapter *Disciplinary Options*, he expresses his personal view of the implicit or explicit harmfulness of the continued use of the various techniques in this group of educational methods on the development of pupils. In the subtitle of *the Didactic Strategy of Teachers' Education Work*, he interlaces his reflections with other authors' views on the fact that education is not the same as it used to be in traditional schools, but differs significantly as it must be linked to optional subjects, extracurricular activities and school circumstances in which it takes place.

I support the author, inter alia, in his view that the development of an autonomous personality of a pupil and of pedagogy in our school environment is hindered by a number of legal, institutional and personal factors. The work of the author on this monograph is a significant emancipatory move that provides resistance not coercively, but willingly and strongly, as another form of support and impetus to pedagogical science. It can be said that the monograph *On a Distance from Manipulation – Emancipatory Component of Teachers' Educational Work* significantly linked the interpersonal factors of teachers' behaviour to the contextual determinants and results of the educational process and conjured up a visible critique of the pedagogical public: who should take care of the education if we, pedagogues, do not?

Referring to a number of reconsiderations, this monograph fulfils the educational mission and invites *all pedagogical educators* to read it: from students, through pedagogues and teachers employed in schools, to university professors, and especially employees in institutions focused on the creation of educational policies.

Aleksandra Anđelković

University of Niš, Faculty of Education in Vranje, Serbia